

NATURCENTRUM AB

Inventering av naturvärden på del av Mällby 1:16

Underlag för detaljplan

På uppdrag av
Strömstads kommun
2016-09-12

Uppdragstagare

Naturcentrum AB
Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund
ncab@naturcentrum.se
Tel. 0303-72 61 60

Projektledning och intern granskning: Johan Ahlén, Naturcentrum AB

Fältarbete och rapport: Tommy Knutsson och Matti Åhlund, Naturcentrum AB

Uppdragsgivare

Strömstads kommun, tekniska förvaltningen
Kristin Ulfstad, mark- och exploateringsavdelningen

Kartmaterial

Erhållet från uppdragsgivaren

Foton

Tommy Knutsson och Matti Åhlund, Naturcentrum AB

Sammanfattning

Naturcentrum AB har sommaren 2016 inventerat naturvärden i ett område på fastigheten Mällby 1:16 på uppdrag av Strömstads kommun.

Fem naturvärdesobjekt avgränsades; två hamnade i naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) och tre i naturvärdesklass 4 (visst naturvärde). Naturvärdena är främst knutna till den öppna hållmarken som täcker en tredjedel av området, samt en liten bergbrant.

De rödlistade och skyddade arter som påträffades är alla vanliga i regionen. Förutsättningarna för hasselsnok är hyfsade i delar av inventeringsområdet, liksom i omgivningarna. Det inventerade området har sannolikt inget påtagligt värde för bestånden av sandödlor i Strömstad, då förutsättningarna för reproduktion inom området är begränsade.

Området är promenadvänligt och en vältrampad stig leder genom området. Det omges emellertid av en golfbana på alla sidor utom i norr. Arealen är liten och det har knappast någon stor betydelse som rekreationsområde.

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
UPPDRAG OCH UNDERSÖKNINGSOMRÅDE	3
UNDERLAGSMATERIAL.....	4
NATURVÄRDESINVENTERING	5
ARTINVENTERINGAR.....	13
FRILUFTSLIV	19
RÖDLISTADE OCH SKYDDADE ARTER	19

Uppdrag och undersökningsområde

På uppdrag av Strömstads kommun har Naturcentrum AB genomfört en inventering av naturvärden för del av fastigheten Mällby 1:16. Inventeringsområdet framgår av figur 1 och 2.

Inventeringsområdet utgörs av en av flera höga bergknallar i trakten som sticker upp i ett landskap med breda, sedimentfyllda dalgångar. Branter finns längs hela sydostsidan, men området är i övrigt ganska flackt. De högsta delarna karaktäriseras av hållmarker med gles tallskog; de lägre delarna är skogsklädda. En golfbana omger området på alla sidor utom den norra.

Följande moment ingick uppdraget.

Naturvärdesinventering enligt svensk standard (SS 199000:2014) på *fältnivå* med detaljeringsgrad *detalj* och tilläggen *naturvärdesklass 4*, samt fördjupad *artinventering* av rödlistade arter och arter skyddade enligt artskyddsförordningen (särskilt sandödlan och hasselsnok).

Bedömning av området som tätortsnära friluftsområde med beaktande av att området ingår i riksintresse för friluftsliv, riksintresse för turism och rörligt friluftsliv.

Underlagsmaterial

Följande framgick i kommunens offertförfrågan.

Del av området omfattas av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB.

Området omfattas av riksintresse för turism och rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 1-2 § MB.

Området omfattas av riksintresse för obruten kust enligt 4 kap. 3 § MB.

Området ligger inom bedömt huvudutbredningsområde för sandödlan i Strömstads kommun enligt Naturinventering norra kustområdet samt Strömstad-Skee 2013-2014, framtagen av Naturcentrum AB och Strömstads kommun.

Förnyad sökning har dessutom genomförts 2016-08-19 i underlag från Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Trafikverket och ArtDatabanken.

Referenser

Artportalen (ArtDatabanken): <http://artportalen.se/>

Länsstyrelsens WebbGIS:

<http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Vastragotaland/Infokartan/>

Hultengren, S. 2015. *Naturinventering– Norra Kustområdet samt Strömstad–Skee 2013-2014*.

Rapport, Naturcentrum AB på uppdrag av Strömstads kommun.

Strömstads kommun. 2008. *Naturvårdsplan för Strömstads kommun*. – Strömstads kommun, Miljö- och byggnämnden 2006–06. Uppdaterad 2008-12-17.

Naturvärdesinventeringen

Metod och resultat

Naturvärdesinventeringen utfördes enligt svensk standard för naturvärdesinventering (SS 199000:2014), där bedömningen av naturvärdet grundar sig på sammanvägning av biotopvärde och artvärde.

En skala med fyra naturvärdesklasser föreskrivs i standarden, där naturvärdesklass 1 står för *högsta naturvärde*, naturvärdesklass 2 för *högt naturvärde*, naturvärdesklass 3 *påtagligt naturvärde* och naturvärdesklass 4 för *visst naturvärde*. Områden som inte bedöms ha nämnvärd betydelse för den biologiska mångfalden sägs ha *långt naturvärde*.

Detaljinventering innebär att objekt med en areal större än 10 m² eller linjeobjekt längre än 10 m och bredare än 0,5 m ska identifieras.

Fältinventeringen gjordes den 6 juli och totalt avgränsades fem objekt med naturvärde (figur 1). Två bedömdes tillhöra naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) och tre naturvärdesklass 4 (visst naturvärde).

Metoder för och resultat från artinventeringen redovisas separat (sidan 13). De resultat från artinventeringen som är relevanta för naturvärdesinventeringen har dock infogats i nedanstående objektsbeskrivningar.

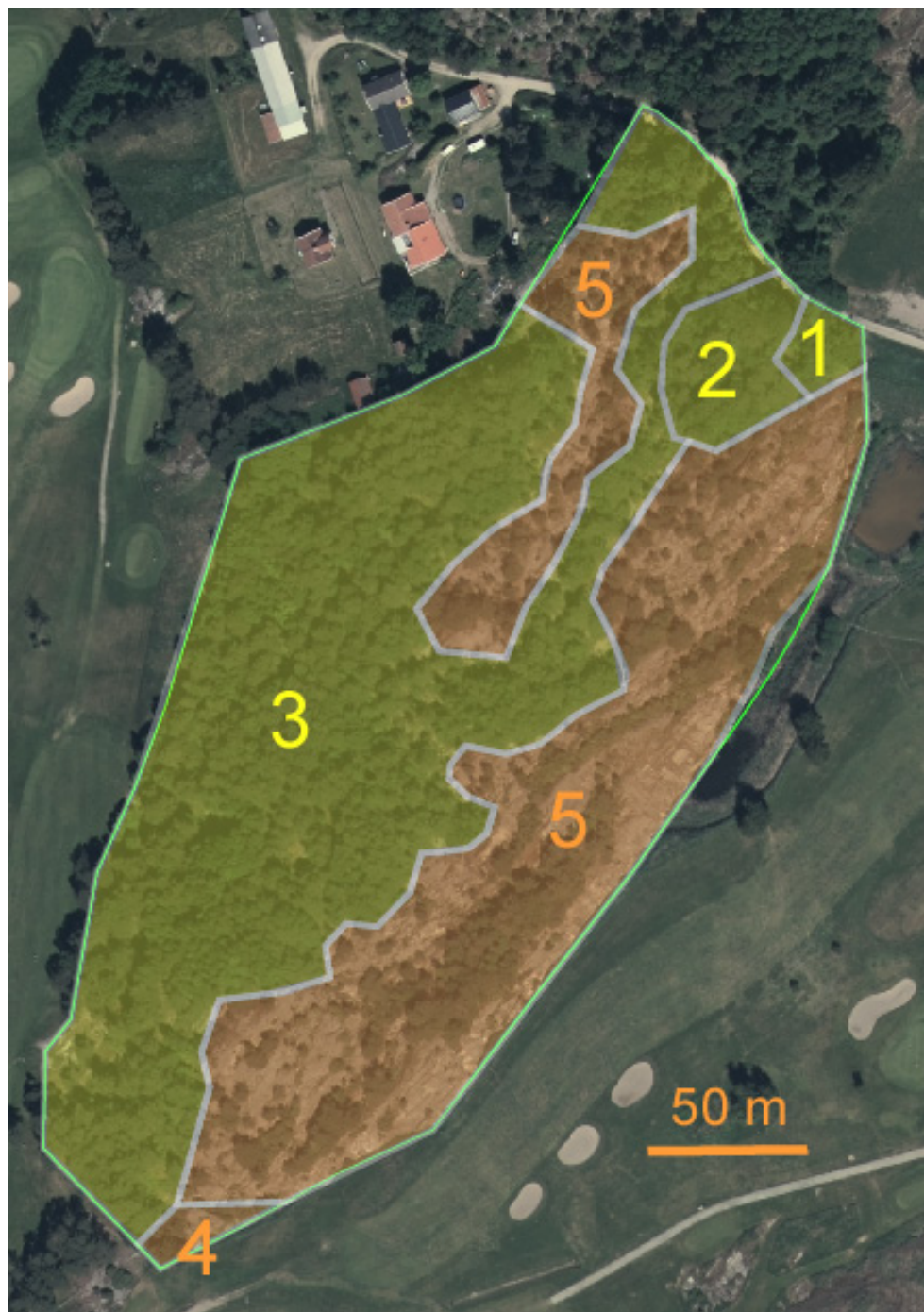
De rödlistade och skyddade arter som noterades vid inventeringen av naturvärdena och arterna redovisas under respektive objekt, samt i det avslutande avsnittet på sidan 19. Signalarter återfinns under objektsbeskrivningarna.

Många av hållarna har en rik lavflora

Naturvärdesobjekt

Fem naturvärdesobjekt avgränsades vid fältbesöket (figur 1). Två hamnade i naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) och tre i naturvärdesklass 4 (visst naturvärde). Beskrivning av objekten följer nedan.

Figur 1. Naturvärdesobjekten: **orange** – naturvärdesklass 3 påtagligt naturvärde; **gult** – naturvärdesklass 4 visst naturvärde. Inventeringsområdet avgränsat med grön linje. Objekt 5 består av två separata delar.

1. Ädellövsskog

Naturvärdesklass: Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Ädellövsskog, skogsbryn

Natura 2000-naturtyp: –

Beskrivning: Ett litet ekdominerat skogsparti med bryn mot hållmark.

Biotopkvalitéer: Senvuxna, men yngre ekar.

Naturvårdsarter: –

En vältrampad stig löper genom området i nord-sydlig riktning

2. Blandskog

Preliminär naturvärdesklass: Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Blandskog

Natura 2000-naturtyp: –

Beskrivning: Skogsbestånd av medelgrov hållmarkstall med inslag av grov björk, samt yngre ek, asp, sälg med mera.

Biotopkvalitéer: Död ved, grova träd.

Naturvårdsarter: –

3. Tallskog

Naturvärdesklass: Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Dominerande naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Tallskog

Natura 2000-naturtyp: –

Beskrivning: Skogsbestånd av hållmarkstall med inslag av lite äldre tallar, samt ek, björk, rönn, sälg etc.

Biotopkvalitéer: Enstaka äldre träd, en del död ved.

Naturvårdsarter: –

4. Bergbrant

Naturvärdesklass: Naturvärdesklass 3 – påtagligt naturvärde

Dominerande naturtyp: Berg och sten

Biotoper: Bergbrant med lodytor, klåva

Natura 2000-naturtyp: –

Beskrivning: Klåva med yngre träd av ek, rönn och tall. Gamla enbuskar. Fornstenmur. Gaffelbräken i branten.

Biotopkvalitéer: Hög artdiversitet, rik lavflora, stenmur

Naturvårdsarter:

Blåmossa – signalart (lågt signalvärde)

5. Hällmark

Naturvärdesklass: Naturvärdesklass 3 – påtagligt naturvärde

Dominerande naturtyp: Berg och sten

Biotoper: Hällmark

Natura 2000-naturtyp: –

Beskrivning: Kuperad hällmark. Viss igenväxning pågår av tall, ek, vildapel, björk, en och asp. Representativt för kuperad silikatberghäll av mosaikartad typ. I östra kanten finns flera stup ner mot grävda dammar i kanten av golfbanorna.

Biotopkvalitéer: Rik lavflora, visst insektsvärde (steklar, fjärilar), bergbranter, hällmark, klåvor.

Naturvårdsarter:

Gulspurv – rödlistad, sårbar (VU).

Blåmossa *Leucobryum glaucum* – fridlyst art, signalart (lågt signalvärde på Väst-kusten)

Referenser

- ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck, T. 1995. *Ekologisk katalog över lavar*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Naturvårdsverket 2009. *Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser*. Handbok 2009:2.
- Nitare, J. 2000. *Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer*. Skogsstyrelsen. Jönköping.
- Svensk Standard SS 199000:2014; *Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning*.

Öppna hållar mot golfbanan längs den branta östra sidan av inventeringsområdet.

Artinventeringarna

Som tillägg till naturvärdesinventeringen ingick också särskilda artinventeringar av sandödla och hasselsnok. Detta eftersom inventeringsområdet ligger nära de huvudsakliga utbredningsområdena för arterna i kommunen (Hultengren 2014, bild 19). Båda arterna är rödlistade (VU, sårbara) och omfattas av artskyddsförordningen. Vid exploateringar måste man därför vara extra noggrann så att inte viktiga livsmiljöer för arterna förstörs.

Hällmarksmiljöer som den i området kan hysa nattskärre och trädlärka (båda omfattas av artskyddsförordningen). I samband med inventering av dessa arter i närliggande områden kontrollerades även Mällby 1:16.

Kort om sandödla och hasselsnok

Sandödlans viktigaste livsmiljöer är sydvända, solexponerade slänter med inslag av blottad sand eller gles vegetation på sandig mark. Framför allt är sådana miljöer viktiga som äggläggingsplatser. Det kan röra sig om sand- och grustag, vägsränningar, banvallar, dikeskanter, brynmiljöer eller betesmarker. Även soligt belägna hyggen i sandområden och i viss utsträckning hällmark är tänkbara miljöer. Arten övervintrar nedgrävd i marken. Födan består främst av ryggradslösa djur som gräshoppor, skalbaggar, fjärilslarver och spindlar.

Hasselsnoken är värmeälskande. Den undviker oftast att exponera sig för direkt solbelysning (i motsats till t.ex. huggormen). Istället söker den värme under solbelysta stenar, tuvor och i klippskrevor. Den ligger vanligen gömd i bergsskrevor, under flata stenar eller i ljungtuvor där den är svår att upptäcka. Hasselsnok förekommer i liknande miljöer som sandödla, men har ett bredare biotopval och rör sig över större områden. Den övervintrar i stenskravel, rasbranter och andra frostskyddade hålrum. Som regel ligger övervintringsplatserna i sydläge där solen kommer åt tidigt på våren. Hasselsnoken föder levande ungar i anslutning till övervintringsplatsen. Födosöket sker ofta i gränzonen mot öppna marker. Den föredrar solexponerade miljöer med torr sandjord eller stenar och klippor med mosaikartad och delvis tät vegetation. Hasselsnoken lever av huvudsakligen ödlor, andra ormar, smågnagare och näbbmöss.

Båda arterna rapporteras ofta från tomtmark eftersom de trivs i de öppna och solexponerade miljöer som finns där, samt att det ofta finns husgrunder, buskar, vedhögar med mera att gömma sig i. De många rapporterna av sandödla från tomtmark och även hällmark kan bero på att sannolikheten för upptäckt är som störst där.

Metoder

Hasselsnoken är mycket svårinventerad, eftersom den har ett mycket undanskynt levnadssätt. Vid en så begränsad fältinsats som i denna inventering, kan en bedömning av hasselsnokens status i området därför inte utgå från fynd av djuren, utan från en bedömning av tillgången av lämpliga miljöer. Sandödlan är betydligt lättare att upptäcka än hasselsnoken och finns det en etablerad popu-

lation i området är chanserna att hitta en individ hyfsade även vid begränsade inventeringar.

För att en trakt långsiktigt ska hysa hasselsnok eller sandödla krävs att det finns övervintringsplatser, viloplats och inte minst lämpliga födosöksmiljöer med god tillgång på bytesdjur. För sandödla tillkommer krav på lämpliga ägglägningsplatser.

Inventeringsområdet besöktes vid tre dagar med gynnsamma förhållanden för att påträffa sandödla och hasselsnok (sol och lagom värme, dock disigt del av sista besöket): 15 juni, 28 juni och 18 augusti 2016. Besöken varade 3–5 timmar och total tid i fält var 11 timmar. Förutom att söka efter djur i området, karterades och kontrollerades element som är värdefulla för arterna, särskilt sådana som låg i sydläge och är solexponerade (åtminstone före lövsprickningen).

Exempel på miljöer och värdefulla element som eftersöktes är följande.

Övervintringsplatser: solexponerade miljöer med rasbranter, stenskravel, husgrunder, samt för sandödla även sandblottor.

Vilo- och solplatser: solexponerade stenblock, klippsprickor, sand- och hållmarker med glest fältskikt och spridda träd och buskar.

Födomiljöer: brynmiljöer, sand- och hållmarker med glest fältskikt och spridda träd och buskar, öppna gräsmarker

Ägglägningsmiljö för sandödla: solexponerade sandblottor.

Inventeringsområdet besöktes dessutom två nätter med gynnsamma förhållanden för lyssning efter spelande nattskärna och sjungande trädlärka. Nattinventeringarna ägde rum 12-13 juni och 5-6 juli 2016 (två tillfällen om 15 min per natt).

Även andra arter som omfattas artskyddsförordningen noterades förstås om sådana påträffades. Kärlväxter, mossor och lavar eftersöktes framför allt under själva naturvärdesinventeringen 6 juli 2016.

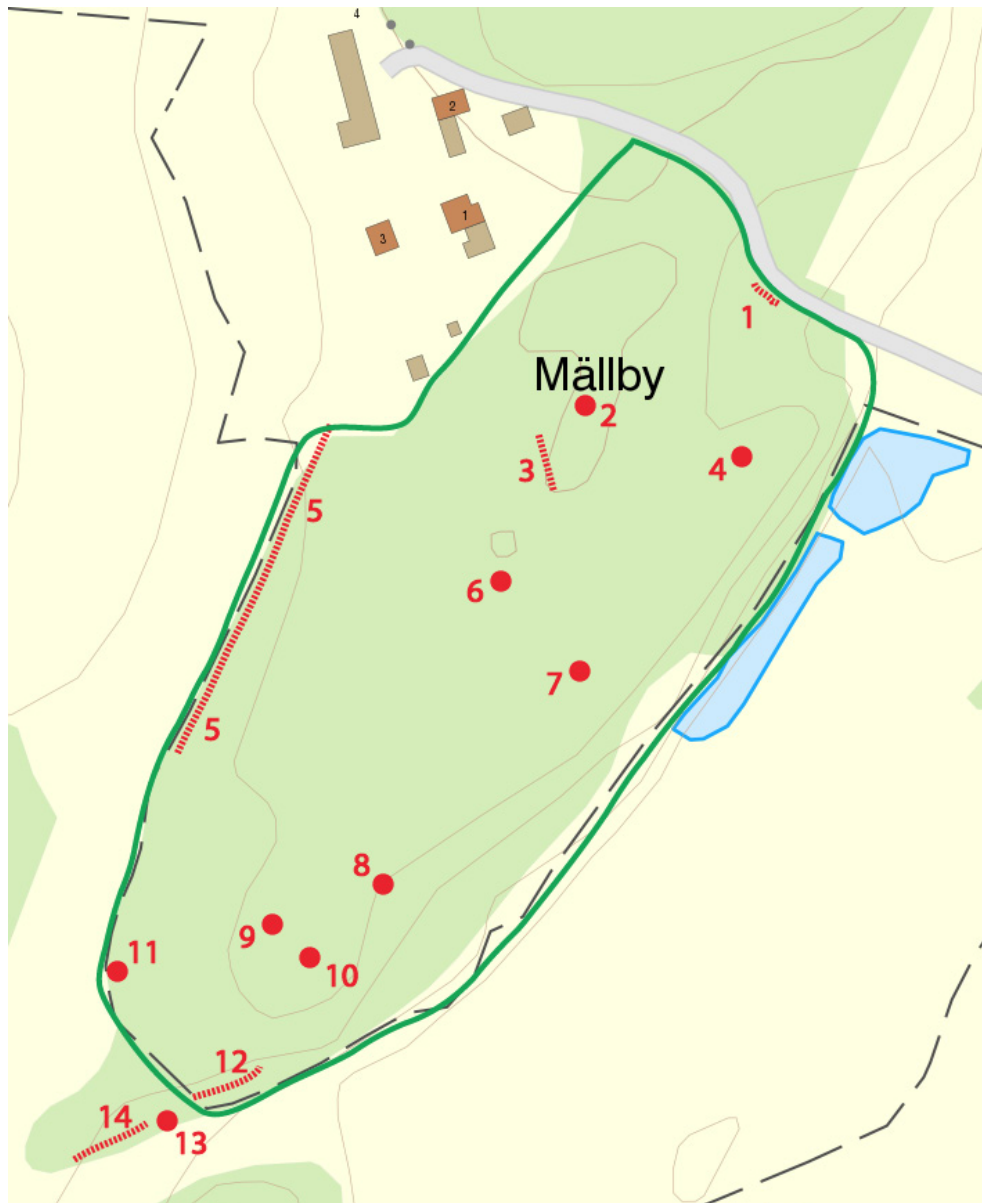
Resultat och diskussion

Någon sandödla eller hasselsnok påträffades inte under inventeringen. Där emot observerades en **vanlig snok** mellan dammarna i nordöstra kanten av inventeringsområdet (se figur 2).

Miljöer och element lämpade för övervintring, födosök och solning för hasselsnok och sandödla finns framför allt i kantzonen mot golfbanan längs västra och södra sidan av inventeringsområdet. Västra sidan ligger dock i skugga under morgon och förmiddag.

Även de öppna hållmarkerna inne i inventeringsområdet har en del lämpliga block, klippsprickor och ljungtuvor som skulle kunna nyttjas för vila och solning. Hållmarker kan vara goda spridningsvägar för smådjur då de är lättforcerade och har gynnsamt mikroklimat.

Hällmarksmiljöer som den i området kan som nämnts hysa nattskärra och träd-
lärka (arter som omfattas av artskyddsförordningen genom att de återfinns i
bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv). Några individer av dessa arter noterades inte,
under de två nätter då området avlyssnades efter nattaktiva fåglar. Nattskärror
spelade och sågs emellertid på flera andra ställen i omgivningarna under inven-
teringsnätterna.

Figur 2. Inventeringsområdet avgränsat med grön linje. Numren anger potentiellt mer eller mindre värdefulla element för hasselsnok och sandödlor (se vidare nedanstående förteckning). Prickad anger stenmur eller stenskravel. Kantzonen mot golfbanan i söder och väster erbjuder goda miljöer för hasselsnok.

Tabell 1. Element och miljöer markerade i figur 2. Exponeringen för sol är god eller hyfsad om inte annat anges.

1	Stödmur längs väg, skugga
2	Spridda block, liggande död ved
3	Rad med spridda block på häll
4	Tre stora block på häll
5	Bred stenmur, eftermiddags- och kvällssol (foton sidan 15)
6	Mosklädda block, skugga
7	Liten brant med block och sprickor, delvis skugga
8	Liten brant med block och skreva (foto sidan 14)
9	Block på häll
10	Blockrad på häll
11	Tre stora block, eftermiddags- och kvällssol
12	Stenmur i skugga, delvis på häll (foto sidan 14)
13	Upplagt stenskravel, skugga
14	Stenmur, delvis skugga, delvis på häll

Ett fåtal andra fågelarter som omfattas av artskyddsförordningen noterades. Bland rödlistade arter påträffades **spillkråka** (spår) och **gulspurv**, liksom några födosökande **hornseglare** och **hussvalor**. Mer detaljerade uppgifter om dessa arter redovisas på sidan 19. Hämpling, tidigare rödlistad och typisk för de öppna markerna i området och dess omgivningar, noterades också.

Slutsatser

Det inventerade området har sannolikt inget påtagligt värde för bestånden av sandödlor i Strömstad, då förutsättningarna för reproduktion inom området är begränsade. Med utgångspunkt från kända förekomster bör sannolikheten att sandödlor förekommer i eller sprider sig till området vara liten (om det nu inte finns ett oupptäckt bestånd vid gamla den sotippen, där det för närvarande finns lämpliga miljöer vid kommunens upplag).

Förutsättningarna för hasselnok är hyfsade i delar av inventeringsområdet, liksom i omgivningarna. Arten kan troligen åtminstone tillfälligt påträffas i inventeringsområdet. Detsamma gäller för nattskär och trädlärka.

Element 8 (se figur 2 och tabell 1)

Element 12 (se figur 2 och tabell 1)

Element 14, översikt (se figur 2 och tabell 1)

Element 14, detalj (se figur 2 och tabell 1)

Referenser

- ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige. ArtDatabanken SLU, Uppsala. 209 s.
- Berglind, S-Å, Gullberg, A & Olsson, M. 2015. Åtgärdsprogram för sandödlor 2014-2017. Naturvårdsverket, rapport 6597. 56 s.
- Blanke, I & Fearnley, H. 2015. The sand lizard. Laurenti Verlag, Germany. 192 s.
- Hedlund, M. 2015. Fördjupad sandödleinventering 2013-2014. Inventeringsrapport; Strömstad kommun MBN/2013-0634. 41 s.
- Hultengren, S. 2014. Naturinventering av kuststräckan norr om Strömstad samt området Skee-Strömstad. Rapport, 78 s. Naturcentrum AB på uppdrag av Strömstads kommun.
- Höggren, M. 2011. Hasselsnok *Coronella austriaca*. Artfaktablad, ArtDatabanken. 3 s.
- Lithander, L., & Nilsson, A. 2010. Hasselsnok och sandödlor i landskapet. Göteborgs Naturhistoriska museum årstryck 73-78.
- Naturvårdsverket 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – Fridlysning och dispenser. Handbok 2009: 2 (inkl. bilagor).
- Naturvårdsverket. 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden och skyddsvärda däggdjur samt grod- och kräldjur, 2010-12-21. UF-15.

Friluftsliv

Området är promenadvänligt och en vältrampad stig leder genom området, Det omges emellertid av en golfbana på alla sidor utom i norr. Arealen är liten och det har knappast någon stor betydelse som rekreationsområde. Frånsett branterna längs östra sidan är dock terrängen snäll och kanske passande får korta utflykter från skolan i närheten.

Rödlistade och skyddade arter

Till skyddsvärda arter räknas här arter som omfattas av artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009). Hit hör bland annat arter på den svenska rödlistan (ArtDatabanken 2015), fridlysta växter, samt fågelarter utpekade i EU:s fågeldirektiv och ett antal fågelarter som minskat med minst 50% mellan 1975 och 2005 (bilaga 3 till Handboken för artskyddsförordningen, Naturvårdsverket 2012).

Naturcentrums inventeringar 2016 ger inte med säkerhet en helt komplett bild av naturvårdsarter i området. Organismer som uppträder vår och höst kan ha förbigåtts. Sannolikheten att några särskilt skyddsvärda arter skulle förekomma är dock liten.

De rödlistade och skyddade arterna som påträffats i området arterna är vanliga och har uppmärksammats av naturvården på grund av att de minskat under senare tid.

Observationerna av naturvårdsarter har eller kommer att rapporteras till Artportalen.

Rödlistade arter

Gulsparv. Sårbar, VU. Ett revir noterades i sydöstra delen av naturvärdesobjekt 5. Arten är vanlig, men har hamnat på rödlistan på grund av den minskat påtagligt i landet under senare tid (artfakta.artdatabanken.se). Det bohuslänska beståndet har uppskattas till 20 000 par (Ottosson m fl 2012).

Spillkråka. Nära hotad, NT. Listad i EU:s fågeldirektiv. Enstaka spår efter födosök noterades i naturvärdesobjekt 3. Arten har mycket stora hemområden. Ottosson m fl 2012 uppgjattar att det häckar 300 par i Bohuslän.

Fridlysta arter

Vanlig snok. Fridlyst enligt artskyddsförordningen (SFS 2007:845, 6 §). En observation gjordes på gränsen till inventeringsområdet vid besöket 28 juni (mellan dammarna i nordost, jämför figur 1). Snoken har minskat kraftigt på många håll i Sverige under senare delen av 1900-talet, och artens status är överlag dåligt känd. Vanlig snok bedöms dock ha ett livskraftigt bestånd i Sverige (artfakta.artdatabanken.se).

Blåmossa. Listad i EU:s habitatdirektivs bilaga 5, signalart (lågt signalvärde). Noterades i i naturvärdesobjekt 4 och 5. Arten är allmän i hållmarksskog och sumpskog på Västkusten. Stora kuddar av arten indikerar stabil miljö.

Referenser

- ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige. ArtDatabanken SLU, Uppsala. 209 s. Artportalen (ArtDatabanken): <http://artportalen.se/> (hämtad 2016-08-19)
- Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – Fridlysning och dispenser. Handbok 2009: 2 (inkl. bilagor).
- Naturvårdsverket. 2012. *Handbok för artskyddsförordningen*. Bilaga 3. http://www.naturvardsverket.se/upload/handbok/1/Bilaga3_Nyckelbegrepp_hackning.pdf (hämtad 2016-06-25).